

“UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ”

ile görevli

UNCITRAL

ÇALIŞMA GRUBU II’NİN

10-14 Ekim 2025 tarihlerinde Viyana’da gerçekleştirilen

82. TOPLANTISI HAKKINDA RAPOR

Komisyon, 2024 yılındaki 57. oturumunda, Çalışma Grubu II’ye elektronik formdaki hakem kararlarının tanınması ve tenfizi ile elektronik tahkim talepleri konularında çalışma görevi vermiştir. Bu kapsamda, söz konusu hususların değerlendirilmesine katkı sağlamak üzere Çalışma Grubu’nun 80. oturumu sırasında iki günlük bir kolokyum düzenlenmiş ve farklı konuya ilişkin bakış açıları alınmıştır. Çalışma Grubu, elektronik formdaki hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusundaki incelemelerine devam etmiş ve üye Devletler ile gözlemci Devletlerden bu hususa ilişkin iletilen bilgilerin Sekreteryaya tarafından derlenmesini talep etmiştir.

Çalışma Grubu, 81. oturumda Sekreteryanın notu (A/CN.9/WG. II/WP.240) temelinde elektronik hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusundaki müzakerelerine devam etmiştir. 81. oturumda yapılan müzakereler sonucunda, Sekreteryaya’dan aşağıdaki metinlerin revize edilmiş bir versiyonunun hazırlanmasını talep edilmiştir: (i) New York Konvansiyonu’nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiye Metni, (ii) UNCITRAL Model Tahkim Kanununa İlişkin (*Model Kanun Hakkındaki Açıklayıcı Not Dahil*) Değişiklik Önerileri, (iii) UNCITRAL Tahkim Kuralları’na (UARs) İlişkin Önerilen Değişiklikler ve (iv) 81. Oturumdaki Müzakerelerin Sonucunu Yansıtan Önerilen Rehber Metin (A/CN.9/1200, para. 75). Çalışma Grubu tarafından gerçekleştirilen 82. oturumda elektronik formdaki hakem kararlarının tanınması ve tenfizi

konusundaki müzakerelere devam edilmiş ve Sekretarya tarafından hazırlanan Not (A/CN.9/WG. II/WP.242) temelinde elektronik tahkim bildirimlerine ilişkin müzakerelere başlanmıştır.

13-17 Ekim 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen 82. oturumda, oturum başkanlığına Andres Jana (Şili), başkan yardımcılığına Melissa Magliana (İsviçre) ve raportörlüğe de Robert Typa (Polonya) seçilmiştir. Çalışma Grubu 82. Oturumda, elektronik formdaki hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusundaki müzakerelere devam etmiş ve Sekretarya tarafından hazırlanan Not (A/CN.9/WG. II/WP.242) temelinde elektronik tahkim taleplerine ilişkin müzakerelere başlanmıştır.

82. oturumdaki tartışmalara ve varılan sonuçlara yer verilen işbu Rapor hazırlanırken aşağıdaki belgelerden faydalanılmıştır:

- A/CN.9/WG. II/WP.241
- A/CN.9/WG. II/WP.242
- A/CN.9/1236

İşbu Rapor'da ele alınan konulara ilişkin başlıklar sırasıyla şu şekildedir:

I. Elektronik Formdaki Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinin Değerlendirilmesi

- A. New York Konvansiyonu'nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiyenin Ele Alınması**
- B. UNCITRAL Model Tahkim Kanununa (MAL) İlişkin Değişiklik Önerilerinin Ele Alınması**
- C. UNCITRAL Tahkim Kurallarına (UAR) İlişkin Değişiklik Önerilerinin Ele Alınması**
- D. UNCITRAL Tahkim Yargılamasının Düzenlenmesine İlişkin Notların Ele Alınması**

II. Elektronik Tahkim Taleplerinin Ele Alınması

III. Kapanış

I. ELEKTRONİK FORMDAKİ HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. NEW YORK KONVANSİYONU'NUN YORUMLANMASINA İLİŞKİN TAVSİYENİN ELE ALINMASI

1. UNCITRAL Sekretaryası tarafından hazırlanan A/CN.9/WG. II/WP.242 isimli belgenin 5. paragrafında **New York Konvansiyonu'nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiye** metninin revize edilmiş versiyonuna yer verilmiştir. Çalışma Grubu, müzakerelerine işbu revize edilmiş versiyonu ele alarak başlamıştır. Bu kapsamda söz konusu tavsiyenin bağlayıcı nitelik taşımadığı ve New York Konvansiyonunu değiştirmeyeceği hatırlatılmıştır. Diğer taraftan elektronik iletişim araçlarının ve elektronik formdaki hakem kararlarının kullanımının giderek yaygınlaşması karşısında, bu tür kararların tanınması ve tenfizinin güvence altına alınabilmesi amacıyla bir tavsiye hazırlanmasının önemli bir pratik gereklilik arz ettiği tekrar vurgulanmıştır. Ayrıca, söz konusu tavsiyenin, UNCITRAL'in elektronik ticarete ilişkin metinlerinde yer verilen ayrımcılık yapmama ve işlevsel eşdeğerlik ilkelerine dayandığı da belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 11.)
2. A/CN.9/WG.II/WP.242 isimli belgenin 5. paragrafında yer verilen **New York Konvansiyonu'nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiye** metninde bulunan paragraflar, nitelikleri itibariyle “*preambular paragraphs*” ve “*operative paragraphs*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Preambular (giriş)* paragraflar, metnin neden kaleme alındığını, metnin arka planını, amaçlarını ve dayandığı ilkeleri ortaya koyar. *Operative* paragraflar ise metin ile doğrulması arzu edilen sonucun düzenlendiği son paragraflardır. Düzenleneme getirilen alanlara ilişkin tavsiyeler, hak veya yükümlülükler *operative (hüküm ifade eden)* paragrafta yer alır.
3. **New York Konvansiyonu'nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiye** metninin 7. *preambular* paragrafında yer “**elektronik formda (in electronic form)**” ifadesine ilişkin bazı delegasyonlar tarafından birtakım endişeler dile getirilmiştir. İlgili delegasyonlar söz konusu ifadenin açık ve belirli olmadığını, bu nedenle tenfiz makamı konumundaki bir mahkeme tarafından nasıl anlaşılması gerektiği hususunda birtakım tereddütler oluşabileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan, tavsiye metninin anlam itibariyle esnekliğe de sahip olması gerektiği, bu kapsamda “**elektronik formda**” ifadesinin geniş kapsamlı ve uyarlanabilir nitelikte olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, söz konusu ifadenin ticari teamüllere uygun biçimde verilen hakem kararlarını da kapsayabilecek nitelikte olduğu ve

farklı hukuk düzenleri arasında uygulamanın uyumlulaştırılmasını teşvik etmek bakımından yeterli olduğu eklenmiştir. (A/CN.9/1236, para. 13.)

4. Çalışma grubunda A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 11. paragrafının son cümlesine ilişkin endişeler dile getirilmiştir. Keza, aynı paragrafın sondan bir önceki cümlesinde ulusal sisteme herhangi bir atıf yapılmamış olmasının sorunlu olduğu ifade edilmiş ve 11. paragrafın, bir hakem kararının belirli bir biçimde imzalanması gerektiği yönünde bir anlam taşımadığı da belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 13.)
5. New York Konvansiyonunda, hakemlerin hakem kararının içeriğini onayladığını temin etmeye yönelik bir araç olarak **imzaya** açıkça atıf yapılmadığı belirtilmiş olmakla birlikte, 1958 yılında “**orijinal**” bir hakem kararına ilişkin hâkim anlayışın, büyük olasılıkla ıslak imzanın varlığını içerdiği ifade edilmiştir. Buna karşılık, Konvansiyonun hazırlanması sırasında “**imza**” kavramının müzakere edilmediği ve o dönemde asıl vurgunun hakem kararının nihailiği üzerinde olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, 11. paragrafın amacının “elektronik formda” ibaresinin, imzaya ilişkin gereklilikler bakımından nötr (*neutral*) bir nitelik taşıdığını belirtmekten ibaret olduğu de açıklığa kavuşturulmuştur. (A/CN.9/1236, para. 14.)
6. Yapılan müzakerelerin ardından Çalışma Grubu, 1–10 numaralı *preambular* paragrafları, gerçekleştirilecek *başkaca değerlendirmeler ışığında revize edilmek kaydıyla*, kabul etmiştir. Kabul edilen paragrafların tam metnine A/CN.9/1236 isimli belgenin ekinde (Annex) yer verilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 16.)
7. 1. *Operative* paragrafa ilişkin yapılan değerlendirmede, “**uygulanacak hukukî gereklilikler (applicable legal requirements)**” ifadesinin belirsiz ve muğlak olduğu; bu ifadenin tahkim yeri hukukuna mı, tenfiz yerinin hukukuna mı yoksa genel uluslararası standartlara mı atıf yaptığı hususunun açık olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle, söz konusu ifade yerine “**ulusal hukuk çerçevesi (domestic legal framework)**” kavramına atıf yapılmasının uygun olacağı yönünde bir öneride bulunulmuştur. Öte yandan, “**uygulanacak hukukî gerekliliklerle tutarlı (consistent with applicable legal requirements)**” ifadesinin muhafaza edilmesi hâlinde, “**tutarlı (consistent)**” ibaresinin yeterli olmayabileceği; bunun yerine “**uygulanacak hukukî gerekliliklere uygun olarak (in conformity with applicable legal requirements)**” ifadesinin tercih edilmesinin daha isabetli olacağı da ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 17.)
8. 1. *operative* paragrafta yer verilen “**modern ticari uygulamalar (modern commercial practices)**” kavramına ilişkin endişeler dile getirilmiş; “**modern (modern)**” kavramının belirsiz olduğu, hukuki öngörülemezliğe yol açabileceği ve henüz “**modern**” olarak kabul

edilmeyen uygulamaların bu suretle dışlanması sonucunu doğurarak yeniliği engelleyebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, neyin geleceğe uygun (*fit for the future*) olduğunun tespit edilmesinin güç olacağı ifade edilmiş ve hukuken sağlam ve derhâl uygulanabilir bir yaklaşımın tercih edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, **New York Konvansiyonu'nun Yorumlanmasına İlişkin Tavsiyenin** tahkim bağlamında hazırlandığının hatırlatılmasının uygun olacağı; dolayısıyla “**elektronik formdaki hakem kararlarına ilişkin ticari tahkim uygulamaları** (*commercial arbitration practices regarding awards in electronic form*)” veya “**yerleşik tahkim uygulamaları** (*prevailing arbitration practices*)”na kavramlarına atıf yapılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, “**uluslararası ticaretteki uygulama veya teamüller** (*practices or usages in international trade*)” kavramına da atıf yapılabileceği da önerilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 19.)

9. Bazı delegasyonlar, 1. *operative* paragrafta yer alan “**elektronik form** (*electronic form*)” ifadesinin yerine “**muayyen bir form** (*specific form*)” ifadesinin kullanılmasını önermiştir. Ancak bu öneri kabul görmemiş ve “**elektronik form** (*electronic form*)” ifadesinin Çalışma Grubu’nun ele almayı amaçladığı meseleyi daha doğrudan karşıladığı, hâkimler bakımından anlaşılmasının daha kolay olduğu ve tavsiye ile ele alınması hedeflenen kaygıyla örtüştüğü belirtilmiştir. Müzakereler sonunda 1. *operative* paragraf, aşağıdaki şekliyle kabul edilmiştir:

“Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Konvansiyonun (New York, 10 Haziran 1958), hakem kararlarının yalnızca elektronik formda olmaları nedeniyle tanınmalarının veya tenfizlerinin reddedilmemesini temin edecek şekilde yorumlanmasını tavsiye eder.(Recommends that the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done in New York, 10 June 1958, be interpreted in a manner that ensures arbitral awards are not denied recognition or enforcement on the sole ground that they are in electronic form.)” (A/CN.9/1236, para. 21-22.)

10. 2. *operative* paragraf, **Elektronik Ticaret Hakkında UNCITRAL Model Kanunu (MLEC)** ile **Uluslararası Sözleşmelerde Elektronik İletişimlerin Kullanımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde (ECC)** yer alan yerleşik dili isabetli biçimde yansıttığı için delegasyonlar tarafından desteklenmiştir. Bununla birlikte, 2. *operative* paragrafın, elektronik formdaki hakem özgünlüğünün (*authenticity*) ispatlanması ve bu bağlamda güvenilirliğinin teminine (*reliable assurance*) ilişkin olarak taraflar üzerinde ilave bir ispat yükü doğurup doğurmayacağı hususunda sorular gündeme getirilmiştir. Bu tür bir gerekliliğin, kâğıt ortamındaki hakem kararları bakımından mevcut olmayan bir yükü,

elektronik formdaki hakem kararının tenfizini talep eden başvurucuya yükleyebileceği ve bu durumun tavsiyenin amacını zedeleyebileceği yönünde endişeler dile getirilmiştir. Ayrıca, ECC'nin geniş ölçüde kabul görmediği de belirtilmiş ve bu nedenle, mevcut bağlamda anılan Sözleşme'ye atıf yapılmasının zorunlu olmayabileceği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 23.)

11. Bazı delegasyonlar tarafından 2. *operative* paragrafın ilk cümlede yer alan “**elektronik formda** (*in electronic form*)” ibaresine yapılan atfın silinmesi önerilmiştir. Bu öneriye dayanak olarak elektronik formdaki ve kâğıt ortamındaki hakem kararları bakımından ispat yükünün aynı olması gerektiğinin daha açık biçimde ortaya koyulması gerektiği gösterilmiştir. Ayrıca, metinde “**bilginin amaçlandığı şekilde görüntülenebilmesi** (*information can be displayed as intended*)” ifadesi yerine, bilginin “**sonradan erişilebilir olmasına** (*accessible subsequently*)” atıf yapılmasının daha tercihe şayan olduğu ileri sürülmüştür. (A/CN.9/1236, para. 24.)
12. New York Konvansiyonunun IV(a) maddesinde “**usulüne uygun şekilde tasdik edilmiş asıl hakem kararı** (*duly authenticated original award*)” ifadesine yer verildiği dikkate alındığında, **tasdik** (*authentication*) kavramının metinde yansıtılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, “**asıl** (*original*)” kavramına ilişkin tartışmaların yeniden açılmasına gerek bulunmadığı da ifade edilmiştir. Hükmün uygulamada nasıl işleyeceği, özellikle ad hoc tahkim bağlamında **güvenilir teminatın** (*reliable assurance*) kim tarafından sağlanabileceği hususunda sorular gündeme getirilmiştir. Bu bağlamda, kurumsal tahkimde bir Genel Sekreter'in bu teminatı sağlayabileceği, ancak ad hoc tahkimde bunun daha sorunlu olabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle, ya 1958 yılına yapılan atıftan sonra “**mevcut olduğu durumlarda** (*where there exists*)” ibaresiyle başlayan kısmın metinden çıkarılması suretiyle minimalist bir yaklaşım benimsenmesi ya da OP2'nin tamamen silinmesi, OP1'de “**asıl** (*original*)” kavramına atıf eklenip eklenmemesinden bağımsız olarak önerilmiştir. Buna ek olarak, 2. *operative* paragrafın muhafaza edilmesi hâlinde, metnin tanımsal karmaşıklıktan kaçınarak tavsiyenin teşvik edici amacına odaklanmasının daha uygun olacağı da ileri sürülmüştür. Buna karşılık olarak, 10. *preambular* paragrafın, elektronik formdaki hakem kararları da dâhil olmak üzere, hakem kararlarının genel olarak tanınması ve tenfizinin teşvik edilmesine atıf yaptığı; ayrıca ayrımcılık yapmama ilkesi gereği, elektronik formdaki hakem kararlarının kâğıt ortamındaki hakem kararlarına kıyasla daha ayrıcalıklı bir şekilde teşvik edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 24.)

13. 2. *operative* paragrafın metinde yer almaması hâlinde, 1. *operative* paragrafın hâlen faydalı olup olmayacağı, *başka bir ifadeyle herhangi bir tavsiyeye ihtiyaç bulunup bulunmadığı hususu*, ayrıca sorgulanmıştır. Bununla birlikte, **ayrımcılık yapmama ilkesini** (*principle of non-discrimination*) yansıtan 1. *operative* paragrafın, elektronik formdaki hakem kararının tanınması ve tenfizini destekleyici nitelikte olduğu ve bu bakımdan açıklık sağladığı yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. Ayrımcılık yapmama ilkesinin temel bir ilke olduğu vurgulanmış; ancak bu ilkenin, **işlevsel eşdeğerlik kurallarının** (*rules of functional equivalence*) mevcut olduğu varsayımı üzerine işlediği de not edilmiştir. **Yapılan müzakerelerin ardından Çalışma Grubu, 2. *operative* paragrafın silinmesi konusunda mutabakata varmıştır.** (A/CN.9/1236, para. 25-26.)

B. UNCITRAL MODEL TAHKİM KANUNUNA İLİŞKİN İLK DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİNİN ELE ALINMASI

14. Çalışma Grubu, A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 16–36. paragraflarında yer alan Milletlerarası Ticari Tahkime İlişkin UNCITRAL Model **Kanunu (MAL) hükümlerine yönelik değişiklikleri değerlendirmiştir.**

Model Kanun Madde 2

15. MAL m. 2’ye (g) alt bendinin eklenmesine ilişkin olarak gerçekleştirilen müzakerelerde, m. 31’e ilişkin önerilen eklemenin yapılması hâlinde hakem kararlarının elektronik formdaki hakem kararlarını da kapsadığının zaten açıklığa kavuşacağı ifade edilmiş ve bu nedenle m. 2’ye ayrıca ek yapılmasının gereksiz olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, açıklık ve görünürlük sağlanması gerekçeleriyle m. 2’de (g) alt bendine yer verilmesine yönelik destek dile getirilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 28.)

16. MAL m. 2 altında yer alan (g) alt bendinin sonuna “**kanunda verilen tanım çerçevesinde** (*in the definition provided by the law*)” veya “**işbu Kanun uyarınca** (*in accordance with this Law*)” gibi ifadelerin eklenmesi önerilmiştir. Ancak, m. 2’nin başında yer alan “**Bu Kanunun amaçları bakımından** (*For the purposes of this Law*)” ibaresi dikkate alındığında, bu tür eklemelerin gereksiz olduğu müşahede edilmiştir. Bunun yanı sıra, MAL’in Devletlere kendi ulusal hukuk çerçevelerini uyarlama ve düzenleme bakımından zaten yeterli esneklik sağladığı da belirtilmiştir. Yapılan müzakerelerin ardından Çalışma Grubu, (g) alt bendinin eklenmesini kabul etmiştir. (A/CN.9/1236, para. 29-30.)

17. MAL m. 7(4)'ün (*option 1*) ikinci cümlesinin güncellenerek m. 2'nin (h) alt bendine taşınmasının uygun olduğu yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. Ayrıca, hükmün uygulanmasının müşterek iletişimlerle sınırlı olmadığı hususunu açıklığa kavuşturmak amacıyla, “**tarafklar ve hakem heyeti** (*the parties and the arbitral tribunal*)” yerine “**bir taraf veya hakem heyeti** (*a party or the arbitral tribunal*)” ibaresine yer verilmesi önerilmiştir. Buna ek olarak, elektronik formdaki hakem veri mesajı yoluyla verilen bir hakem kararını da (*award made by data message*) kapsadığını açıkça gösterecek bir ifadenin metne eklenmesi de önerilmiştir. Her iki öneri de destek görmüş, bu doğrultuda Çalışma Grubu, (h) alt bendinin aşağıdaki şekilde düzenlenmesi konusunda mutabakata varmıştır: (A/CN.9/1236, para. 31-32.)

“Elektronik ileti, bir taraf veya hakem heyeti tarafından veri mesajı yoluyla yapılan her türlü iletiyi ifade eder; elektronik formdaki hakem ise veri mesajı yoluyla verilen bir hakem kararını ifade eder. Veri mesajı ise, elektronik, manyetik, optik veya benzeri yollarla oluşturulan, gönderilen, alınan ya da saklanan bilgiyi ifade eder.” (“*Electronic communication*” means any communication that a party or the arbitral tribunal makes by means of data message and an award in electronic form means an award made by means of data message; “*data message*” means information generated, sent, received or stored by electronic, magnetic, optical or similar means.)

Model Kanun Madde 3

18. UNCITRAL Sekreteryası tarafından hazırlanan A/CN.9/WG. II/WP.242 isimli belgenin 19. paragrafında yer alan taslak (b-1) alt bendinin Madde 3'ün altına eklenmesine ilişkin yürütülen müzakerelerde, söz konusu hükmün **elektronik iletilerin gönderilme veya alınma zamanı** (*time of delivery or receipt of electronic communications*) bakımından, işlevsel eşdeğerlik ilkesi ile uyumlu olacak şekilde daha geniş bir işlev gördüğü ifade edilmiştir. Bununla birlikte, hükmün mevcut hâliyle, işlevsel eşdeğerliğin ve Çalışma Grubu'na verilen yetkinin öngörülen kapsamının ötesine geçebileceği de belirtilmiştir. Ayrıca, “**muhatabın belirlediği elektronik adrese** (*at an electronic address designated by the addressee*)” ibaresinin kötüye kullanıma açık olabileceği yönünde endişeler dile getirilmiş. Örneğin, yalnızca bir kartvizitin verilmesinin dahi bir adres “belirleme” olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir. Bu nedenle, söz konusu adresin “**bu amaçla özellikle belirlenmiş** (*specifically designated for this purpose*)” olması gerektiğinin metinde açıkça belirtilmesi önerilmiştir. Bu önerinin, UNCITRAL Tahkim Kuralları'nın (UARs) mevcut

m. 2(2) hükmü kaleme alınırken varılan uzlaşmayı yansıttığı da belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 33-34.)

Model Kanun Madde 31

19. Sekretarya tarafından hazırlanan A/CN.9/WG. II/WP.242 adlı belgede m. 31'e eklenmek üzere önerilen metinler aşağıda italik ile belirtilmiştir:

Article 31. Medium, form and contents of award:

(1) The award shall be made in writing and shall be signed by the arbitrator or arbitrators. In arbitral proceedings with more than one arbitrator, the signatures of the majority of all members of the arbitral tribunal shall suffice, provided that the reason for any omitted signature is stated.

(1-1) The requirement that the award be in writing is met by an arbitral award in electronic form if the text contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.

(1-2) The requirement that the award be signed by the arbitrator or arbitrators is met by an award in electronic form if:

(a) A method is used to identify the arbitrator or arbitrators and to indicate the arbitrator's or arbitrators' intention to approve the content of the arbitral award in electronic form; and

(b) The method used is either:

(i) As reliable as appropriate for the purpose for which the information was generated or communicated, in light of all the circumstances, including any relevant agreement; or

(ii) Proven in fact to have fulfilled the functions described in subparagraph (a) above, by itself or together with further evidence.

(2) The award shall state the reasons upon which it is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given or the award is an award on agreed terms under article 30.

(3) The award shall state its date and the place of arbitration as determined in accordance with article 20(1). The award shall be deemed to have been made at that place.

(3-1) The arbitral tribunal shall make the arbitral award in the medium(s) which the parties agree or, failing such agreement or if the arbitral tribunal is unable to make the arbitral award in the medium(s) which the parties agree, in the medium(s) that it considers appropriate, taking into consideration the parties' requests.

(3-2) An award in electronic form shall not be denied recognition or enforcement solely on the ground that it is in electronic form.

(4) After the award is made, a copy signed by the arbitrators in accordance with paragraph (1) of this article shall be delivered to each party. *If the award is made in accordance with paragraphs (1), (1-1) and (1-2), the award in electronic form shall be delivered to each party by an electronic communication.*

20. Müzakereler esnasında (1-1) numaralı paragrafa ilişkin genel olarak bir destek ifade edilmiş ve Açıklayıcı Not'un genişletilmesi yönünde bir öneride bulunulmuştur. Buna

karşılık, (1-2) numaralı paragrafın karmaşık, fazla genel ve hantal olduğu; ayrıca tahkim bağlamına yeterince uyarlanmadığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, metnin tahkim bağlamını daha iyi yansıtacak şekilde yeniden kurgulanması önerilmiştir. Ayrıca, nihai hakem kararının düzenleneceği formun seçiminin tarafların anlaşmasına bırakılması; anlaşma sağlanamaması hâlinde ise uygulanabilir hukuk dikkate alınarak hakem heyeti tarafından belirlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Birçok hukuk düzeninde işlevsel eşdeğerlik kurallarının hâlihazırda mevcut olduğu; bu nedenle UNCITRAL’ın elektronik ticarete ilişkin metnindeki dilin aynen aktarılmasının, açıklık sağlamaktan ziyade kafa karışıklığına yol açabileceği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 35-36.)

21. Müzakereler esnasında (1-1) ve (1-2) hükümlerinin, tenfiz talebinde bulunan taraf üzerinde proaktif bir yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanabileceği ve bunun gereksiz külfetler doğurabileceği yönünde ihtiyatlı yaklaşımlar dile getirilmiştir. Hükümün usulî nitelikte kalması ve tahkimde tipik olarak gündeme gelmeyen maddî meseleleri ele almaktan kaçınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, madde içerisindeki paragrafların sırasının değiştirilmesi; (3-1)’de yansıtıldığı üzere form seçimi ihtimali ile başlanması ve gerekliliklerin nasıl karşılanacağına ilişkin metnin sadeleştirilmesi hususunda müzakereler yapılmıştır. (A/CN.9/1236, para. 36-38.)

22. Müzakereler esnasında (3-1)’de yer alan “ortam (*medium*)” teriminin “form (*form*)” terimi ile değiştirilmesi önerilmiştir. Taraflar arasındaki anlaşmanın yalnızca hakem kararının formunu mu yoksa imza şartının nasıl yerine getirileceği yöntemini de kapsayıp kapsamayacağı sorgulanmıştır. Buna cevaben, bu hususun ulusal hukuka tabi olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan (3-2) hükmünün, tenfize ilişkin olması nedeniyle m. 31 kapsamında yer almasının uygun olmadığı; bu nedenle m. 35’e taşınması gerektiği görüşü ifade edilmiştir. (4) numaralı paragrafta önerilen ekleme bakımından ise, önceki cümleyle bağlantılı olmadığı gerekçesiyle bunun ayrı bir paragraf olarak düzenlenmesinin daha uygun olacağı ileri sürülmüştür. (A/CN.9/1236, para. 39-42.)

23. Madde 31’e ilişkin yapılan müzakerelerin ardından, m. 31’e ilişkin değişikliklerin şu hususları içermesi gerektiği konusunda mutabakata varılmıştır:

- a. Hakem kararlarının elektronik formda (*in electronic form*) verilebileceğinin kabul edilmesi ve,
- b. Elektronik forma ilişkin gerekliliklere, *söz konusu gereklilikler ulusal hukuka tabi olmaya devam edeceğinden*, tahkim doğasına uygun bir şekilde ve işbu gereklilikleri tanımlama girişiminde bulunulmaksızın yer verilmesi. (A/CN.9/1236, para. 43.)

24. Yukarıdaki tartışmalar ışığında, müzakerelere verilen ara esnasında, yeniden kaleme m. 31 metni aşağıdadır. Önerilen değişiklikler italik yazılmıştır. (A/CN.9/1236, para. 53.)

Article 31

(New 1) The arbitral tribunal shall make the award in the form agreed upon by the parties. If the parties do not agree, or if the tribunal is unable to use the agreed form, the tribunal shall make the award after consulting the parties, in [electronic form] [the form it considers appropriate], [taking into account the parties' preferences] [provided that any party may request an award in paper form or a paper copy of an award in electronic form].*

(1) Unchanged.

(1-1) The requirement that the award be in writing is met by an arbitral award in electronic form if the text contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.

(1-2) The requirement that the award be signed by the arbitrator or arbitrators is met by an award in electronic form if a reliable method is used to identify the arbitrator or arbitrators and to show their intention to approve the content of the electronic award.

(2) Unchanged.

(3) Unchanged.

(4) Unchanged, with addition at the end: *An award in electronic form shall be delivered to each party by an electronic communication.*

25. Yeniden kaleme alınan m. 31 hakkında delegasyonlar tarafından dile getirilen görüşler özetle aşağıdaki gibidir: (A/CN.9/1236, para. 54.)

- a. Paragrafların yeniden sıralanması; sıralamanın 1. paragraf, ardından (yeni 1*), (1-1) ve (1-2) şeklinde olması;
- b. (Yeni 1*) paragrafının (***in electronic form***) ifadesinden sonra sona erdirilmesi ve devamına şu cümlenin eklenmesi: “***If a party has so requested, the tribunal shall also make an award in paper form, which shall also constitute an original.***”
- c. Metnin zaten taraflara danışılmasına atıf yaptığı gerekçesiyle (***taking into account the parties' preferences***) ibaresinin silinmesi;
- d. Özellikle ad hoc tahkim bağlamında, bir tarafın kâğıt formdaki bir hakem kararını hangi aşamada talep edebileceğine ilişkin açıklık getirilmesi;
- e. Hakem kararının formunun belirlenmesinde, hakem heyetinin geçerlilik ve icra edilebilirlik ihtiyacını dikkate alması gerektiğine (***take into consideration the need for validity and enforceability***) dair bir atfa yer verilmesi;
- f. **Elektronik formda** (***in electronic form***) ifadesi yerine, uygun gördüğü formda (***in the form it considers appropriate***) ifadesinin kullanılması ve tarafların her iki formda da hakem kararı alma haklarından feragat edebileceklerinin açıkça belirtilmesi;

- g. Hakem heyetinin, taraflara danıştıktan sonra kural olarak elektronik formda bir hakem kararı verebilmesine mi izin verileceği yoksa danışma sonrasında tarafların tercihlerini de dikkate alarak uygun formu ayrıca belirlemesinin mi gerekeceği hususunda karar verilmesi;
 - h. (1-2) numaralı paragrafta yer alan **elektronik hakem kararı** (*electronic award*) ifadesinin, **elektronik formdaki hakem kararı** (*award in electronic form*) şeklinde değiştirilmesi;
 - i. Hem elektronik hem de kâğıt formda bir hakem kararının bulunmasının, hangi versiyonun önce tebliğ edildiği konusunda belirsizlik yaratabileceği ve bunun, örneğin iptal davası açma süreleri gibi süreleri etkileyebileceği;
 - j. (4) numaralı paragrafta eklenen hükmün, elektronik tebligatın mümkün olduğunu açıklığa kavuşturmak amacıyla korunması; ancak elektronik teslimin mümkün olmadığı hâller için, “**shall**” yerine “**may**” kullanılması. (A/CN.9/1236, para. 54.)
26. Müzakerelerin ardından, 31. maddenin (1) numaralı paragrafından sonra aşağıdaki yeni iki paragrafın eklenmesi **önerilmiştir**: (A/CN.9/1236, para. 56.)
- (1-1) *Hakem kurulu, hakem kararını elektronik formda verebilir. (“**The arbitral tribunal may make the award in electronic form.**”)*
- (1-2) *Hakem kurulu, taraflara danıştıktan sonra ve taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, hakem kararlarını elektronik formda düzenleyebilir. (**After having consulted with the parties and unless otherwise agreed by them, the arbitral tribunal may issue awards in electronic form.**)* (A/CN.9/1236, para. 56.)
27. UNCITRAL elektronik ticaret metinleriyle uyumlu ve yeknesak bir yaklaşımın sağlanabilmesi için, 31. maddenin yalnızca hakem kararlarının elektronik formda verilebileceğini düzenlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu suretle, söz konusu hükmün ayrıntılı uygulanmasının ilgili Devletin elektronik ticarete ilişkin iç hukuk çerçevesine bırakılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, Çalışma Grubunun amacının elektronik formdaki hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin önündeki engelleri kaldırmak olduğu, ancak bu tür kararların kullanımını özellikle teşvik etmek olmadığı belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 56.)
28. Nihai hakem kararının teslim zamanına ilişkin gerçekleştirilen müzakereler esnasında, hakem kararının iki farklı versiyonunun (*i.e. fiziki form ve elektronik form*) tebliğ edilmesinin herhangi bir zorluk yaratmayacağı, zira sürelerin, hakem kararının hangi formda olursa olsun ilk kez teslim alındığı andan itibaren işlemeye başlayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, bir tarafın elektronik formdaki bir hakem kararını aldıktan sonra, tenfiz

amacıyla gerekli olması hâlinde kâğıt formda bir hakem kararı talep etmesinin nasıl mümkün olacağının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tarafların kâğıt formda bir hakem kararına ihtiyaç duymaları hâlinde, bu meselenin MAL’de ilave bir değişiklik yapılmaksızın uygulamada çözülebileceği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 60.)

29. Müzakerelerin ardından, Çalışma Grubu MAL madde 31(1)’den sonra aşağıdaki paragrafın eklenmesini kabul etmiştir: (A/CN.9/1236, para. 62.)

“Tarafların bu yönde anlaşmaları veya böyle bir anlaşmanın bulunmaması durumunda taraflardan hiçbirinin itiraz etmemesi hâlinde, hakem heyeti elektronik formdaki bir hakem kararını düzenleyebilir.” (If the parties agree or, in the absence of such agreement, neither party objects, the arbitral tribunal may issue an award in electronic form.)

30. Çalışma Grubu, m. 31, ve aşağıda değinileceği üzere m. 35, ile ilgili kabullerle uyumlu olarak, A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 37. paragrafında önerilen paragrafın, MAL madde 31’e eklenen yeni paragrafı yansıtacak şekilde uyarlanması konusunda mutabık kalmış ve aynı belgenin 38 ve 39. paragraflarında yer alan önerilen hükümlerin silinmesini kabul etmiştir. Ayrıca, örneğin hakem heyetinin taraflarla istişare ederken kararın geçerliliği ve tenfiz edilebilirliği hususlarını ele alması gerektiğine ilişkin daha ayrıntılı düzenlemelere UNCITRAL Tahkim Kuralları’nda (UARs) yer verilmesi önerilmiştir. Ancak, bu tür hususların, bağımsız bir metin olmakla birlikte UARs bakımından da yol gösterici nitelik taşıyan Tahkim Yargılamalarının Organize Edilmesine İlişkin Notlar (Notes on Organizing Arbitral Proceedings) kapsamında ele alınabileceği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 67.)

31. MAL’in değiştirilmiş 31. ve 35. maddelerine ilişkin Açıklayıcı Not’un (Explanatory Note) revizyonuna yönelik bir öneri dolaşıma sunulmuştur. Bu kapsamda, amacın, Çalışma Grubu tarafından kabul edilen MAL değişikliklerinin gerekçesini açıklığa kavuşturmak olduğu ifade edilmiştir. Öneri memnuniyetle karşılanmış ve Açıklayıcı Not’un önemine ilişkin görüş birliği bulunmakla birlikte, içeriğinin tartışılmasının erken olduğu ve bu tartışmanın, revize edilmiş 31 ve 35. maddelerin üzerinde mutabık kalınmış metinleri hazır olduktan sonra, onlarla birlikte yapılması gerektiği yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. (A/CN.9/1236, para. 69.)

Model Kanun Madde 35

32. Sekretarya tarafından hazırlanan A/CN.9/WG. II/WP.242 adlı belgede m. 31’e eklenmek üzere önerilen metinler aşağıda italik ile belirtilmiştir:

“Article 35. Recognition and enforcement

(1) An arbitral award, irrespective of the country in which it was made, shall be recognized as binding and, upon application [in writing (delete)] to the competent court, shall be enforced subject to the provisions of this article and of article 36.

(2) The party relying on an award or applying for its enforcement shall supply the original award or a copy thereof. If the award is not made in an official language of this State, the court may request the party to supply a translation thereof into such language.

(2-1) The requirement that the party relying on an award or applying for its enforcement shall supply the original award is met by an arbitral award in electronic form if:

(i) There exists a reliable assurance as to the integrity of the information it contains from the time when it was first generated in its final form; and

(ii) That information is capable of being displayed to the person to whom it is to be made available.

(2-2) For the purposes of (2-1) (i):

(i) The criteria for assessing integrity shall be whether the information has remained complete and unaltered, apart from the addition of any endorsement and any change that arises in the normal course of communication, storage, and display; and

(ii) The standard of reliability required shall be assessed in light of the purpose for which the information was generated and all the relevant circumstances.

(2-3) A copy of the original award in paragraph (2) may be produced and supplied in electronic form.”

33. Müzakereler esnasında, (2-1) ve (2-2) numaralı paragraflarda öngörülen her iki eklemenin de doğrudan ECC ve MLEC metinlerinden alındığı, bu nedenle soyut kaldığı ve tahkim bağlamına özgü şekilde uyarlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, Çalışma Grubu’nun ilave gereklilikler yaratmaktan veya tenfiz sürecini daha külfetli hâle getirmekten kaçınması gerektiği vurgulanmış; bu konuların ele alınmasının gerekli görülmesi hâlinde, bunların Açıklayıcı Not’taki (*Explanatory Note*) revizyonlar kapsamında ele alınabileceği belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 44.)

34. Müzakereler esnasında, m. 35(1)’de yer alan “**yazılı olarak** (*in writing*)” ibaresinin silinmesinin gerekli olup olmadığı sorgulanmış, A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 28. paragrafında ifade edilen gerekçeler doğrultusunda, söz konusu ibarenin metinden çıkarılması konusunda mutabakata varılmıştır. A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 28. paragrafında, “**yazılı olarak** (*in writing*)” ibaresinin metne dâhil edilmesinin, bir hakem kararının mahkeme nezdinde tenfizi için yapılan başvurunun zorunlu olarak **fiziki** (*paper-based*) olması gerektiği ve tenfiz başvurularında yazılı form şartının zorunlu olduğu yönünde gereksiz bir izlenim yaratabileceği belirtilmiştir. Tenfiz başvurusuna ilişkin özel gerekliliklerin, kural olarak ulusal hukuk ve mahkeme usulüne ilişkin kurallar tarafından düzenlendiği dikkate alındığında, bu tür bir tenfiz başvurusunun mutlaka yazılı yapılması

gerektiğinin belirtilmemesinin daha isabetli olabileceği değerlendirilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 45.; A/CN.9/WG. II/WP.242 para.28)

35. Müzakereler esnasında, (2-1) numaralı paragrafın New York Konvansiyonu ile uyumlu olacak şekilde özgünlük (*authenticity*) kavramına atıf yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Buna karşılık, MAL'in başka hiçbir hükmünde tasdik (*authentication*) kavramına yer verilmediği dikkate alındığında, New York Konvansiyonuna ve tasdiğe atıf yapılmasının sorunlu olacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, metnin sadeleştirilebileceği ve özellikle hakem kararının verilmesine (*issuance of the award*) odaklanmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. (2-2) numaralı paragraf bakımından ise, hangi hâllerde hakem kararlarının ayrıca onaylanacağı (*endorsed*) ve bu hükmün tam olarak neyi amaçladığının açık olmadığı gerekçesiyle, söz konusu hükmün metinden çıkarılabileceği ifade edilmiştir. (2-3) numaralı paragraf bakımından, m. 31'deki (3-2) hükmünün buraya taşınmasının gündeme gelebileceği hatırlatılmış ve bu durumda anılan metnin (2-3)'ün tamamen yerine geçip geçmeyeceği sorulmuştur. Buna karşılık, (2-3)'ün farklı bir hususu ele aldığı; özellikle kâğıt ortamında verilen bir hakem kararının elektronik kopyalarına (*electronic copies of an award issued in paper form*) ilişkin olduğu ve bu nedenle muhafaza edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 46-48)
36. Müzakereler esnasında, MAL'a ilişkin Açıklayıcı Not'un (Explanatory Note) revize edilecek 31. ve 35. maddeleri yansıtacak şekilde değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle, Not'un artık UNCITRAL elektronik ticaret metnlerindeki işlevsel eşdeğerlik (*functional equivalence*) kurallarının doğrudan iktibas edilmesine atıf yapmaması; bunun yerine bu metinlerden esinlenildiğini belirtmesinin uygun olacağı dile getirilmiştir. Ayrıca, Açıklayıcı Not'un ayrımcılık yapmama (*non-discrimination*) ilkesini açıklığa kavuşturması ve söz konusu metinler ile ulusal hukuklarda yansıtıldığı şekliyle, dayanak oluşturan işlevsel eşdeğerlik kurallarını açıklaması gerektiği de belirtilmiştir.
37. Yukarıdaki tartışmalar ışığında, müzakerelere verilen ara esnasında, yeniden kaleme m. 35 metni aşağıdadır. Önerilen değişiklikler italik yazılmıştır. (A/CN.9/1236, para. 53.)

“Article 35

(1) Unchanged.

(2) Unchanged.

(2-1) *An award in electronic form shall not be denied recognition or enforcement solely on the ground that it is in electronic form.*

(2-2) *The requirement that the party relying on an award or applying for its enforcement shall supply the original award is met by an award in electronic form if:*

- (i) *There exists a reliable assurance that the award has remained complete and unaltered from the time it was finalized; and*
- (ii) *That award can be displayed to the person or authority to whom it is submitted.*
- (2-3) *A copy of the original award in paragraph (2) may be produced and supplied in electronic form.”*

38. Yeniden kaleme alınan m. 35 hakkında delegasyonlar tarafından dile getirilen görüşler özetle aşağıdaki gibidir: (A/CN.9/1236, para. 55.)

- a. Önerilen (2-2) numaralı paragrafın, elektronik formdaki hakem kararının (*award in electronic form*) icrasını talep eden taraf bakımından süreci daha külfetli hâle getirecek şekilde kaleme alınmaması gerektiği;
- b. **Reliable assurance** ifadesinde, **reliable** kelimesinin kullanılmasının gereksiz olduğu; zira bu ibarenin tekrarda bulunduğu ve metinde muhafaza edilmesinin icra sürecini daha külfetli hâle getirme riski taşıdığı;
- c. Sonuçlandırılmış (**finalized**) kelimesinin, verilmiş (**made**) veya düzenlenmiş (**issued**) şeklinde değiştirilmesi gerektiği; bu bağlamda özellikle düzenlenmiş (**issued**) ifadesinin amaçlanan anlamı daha iyi yansıttığı;
- d. Hakem kararının hem tam (**complete**) hem de değiştirilmemiş (**unaltered**) olması gerektiğinin açıkça belirtilmesinin zorunlu olmayabileceği; bunun yerine, hakem kararının bütünlüğüne (**integrity of the award**), üzerinde tahrifat yapılmamış olmasına (**had not been tampered with**) veya esas itibarıyla aynı kalmasına (**remained substantively the same**) atıf yapılmasının tercih edilebileceği; özellikle bu tür bir ifadenin, elektronik depolama ve iletim sürecinde olağan olarak meydana gelen değişikliklere, ayrıca hakem kararına eklenen her türlü sertifikasyona imkân tanıyacağı ve bunların MLEC madde 8(3) kapsamında açıkça kabul edildiği;
- e. Tamlik (**completeness**) kavramının, hakem kararının tüm unsurlarını içermesini, değiştirilmemişlik (**unaltered**) kavramının ise hiçbir unsurunun değiştirilmemiş olmasını ifade ettiği; ancak bir icra yargılaması bağlamında her iki kavramın birlikte kullanılmasının gerekli olup olmadığı hususunun sorgulandığı;
- f. Önerilen (2-2) numaralı paragrafın, ispat yükünü tersine çevirecek (**reverse the burden**) şekilde yeniden kaleme alınabileceği; örneğin, aksi yönde delil bulunmadıkça (**unless there was evidence that**) şeklinde bir ifade kullanılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 55.)

39. Müzakerelerin ardından 35. maddenin sonuna ilave bir paragraf konulması önerilmiş ve işbu öneri kabul edilmiştir:

“Elektronik formdaki bir hakem kararının tanınması veya tenfizi, yalnızca elektronik formda olması gerekçesiyle reddedilemez.” (An award in electronic form shall not be denied recognition or enforcement solely on the ground that it is in electronic form.) (A/CN.9/1236, para. 56, 65.)

C. UNCITRAL TAHKİM KURALLARINA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİNİN ELE ALINMASI

40. A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 37. paragrafında UNCITRAL Tahkim Kuralları (UAR) m. 34(1)’den sonra eklenmek üzere aşağıdaki paragrafı önermiştir:

“Hakem heyeti, hakem kararını taraflarca üzerinde anlaşmaya varılan form (lar)da düzenler; böyle bir anlaşmanın bulunmaması hâlinde veya tarafların üzerinde anlaştıkları form (lar)da hakem kararının düzenlenmesinin mümkün olmaması durumunda ise, tarafların taleplerini dikkate alarak uygun gördüğü form (lar)da (formlarda) hakem kararını düzenler.” (The arbitral tribunal shall make the arbitral award in the medium(s) agreed upon by the parties or, failing such agreement, or if the arbitral tribunal is unable to make the arbitral award in the medium(s) which the parties agree, in the medium(s) that it considers appropriate, taking into account the parties’ requests.)

41. Müzakereler sırasında, UAR’ye eklenmek üzere yukarıda getirilen önerinin hakem kararının hangi formda düzenleneceğine hakem heyetinin karar vermesi, bu kapsamda tarafların taleplerinin dikkate alınmasına ve hakem kararının geçerli ve tenfiz edilebilir olmasının sağlanmasına atıf yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Buna karşılık, geçerlilik ve tenfiz edilebilirliğin nihai olarak tenfizin talep edileceği yargı çevrelerine bağlı olduğu, bu nedenle yalnızca hakem heyetinin takdirine bırakılmaması gerektiği ve bu hususun esasen tenfiz talebinde bulunan tarafın sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir. Elektronik formdaki bir hakem kararının bazı yargı çevrelerinde tenfiz edilememesi riskinin bulunması nedeniyle, özellikle dijitalleşmeye geçiş sürecinde açıklık sağlamak amacıyla, kâğıt formda bir hakem kararının da düzenlenmesine imkân tanınması gerektiği yönünde görüş ileri sürülmüştür. Buna karşılık, MAL’in uzun vadeli uygulama amacıyla kaleme alındığı, bu nedenle varsayılan kuralın ileriye dönük olması gerektiği; yani taraflar arasında bir anlaşma bulunmaması hâlinde hakem kararının elektronik formda düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak, hakem kararının hem kâğıt formda hem de elektronik formda düzenlenmesi hâlinde, asıl hakem kararı (*original award*) ile hakem kararının bir suretinin (*copy of the award*) birbirine karıştırılmaması gerektiği yönünde ihtiyatlı olunması gerektiği vurgulanmıştır. (A/CN.9/1236, para. 50-51.)

42. UNCITRAL Tahkim Kuralları'na (UARs) kıyasla daha geniş bir kapsama sahip olması nedeniyle, taraflar arasında bir anlaşma bulunmaması hâlinde hakem kararının elektronik formda düzenlenmesi gerektiği olgusunun MAL'de de yer alması gerektiği önerilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 52.)

E. UNCITRAL TAHKİM YARGILAMASININ DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN NOTLARIN ELE ALINMASI

43. UNCITRAL Tahkim Yargılamasının Düzenlenmesine İlişkin Notlar'a eklenmesi önerilen metnin, Çalışma Grubu'nun müzakereleri ışığında uyarlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, ayrımcılık yapmama ilkesi (*non-discrimination principle*) ile fonksiyonel eşdeğerlik ilkesine (*functional equivalence*), ayrıca uygulanacak hukuka atıfta bulunulması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, "*hakem kararı hem elektronik formda hem de kâğıt formda düzenlenmişse*" (*if the award is made in both electronic and paper form...*)" ibaresiyle başlayan son kısmın metne dâhil edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanında, Notlar'ın hakem heyeti üzerinde ilave herhangi bir yükümlülük doğurmaması gerektiği yönünde ihtiyatlı olunması gerektiği de vurgulanmıştır. (A/CN.9/1236, para. 70.)

II. TAHKİM TALEPLERİNİN ELEKTRONİK OLARAK BİLDİRİLMESİ MESELESİNİN ELE ALINMASI

44. A/CN.9/WG. II/WP.242 belgesinin 48. paragrafında MAL m. 3 altına eklenmek üzere aşağıdaki paragrafı önerilmiştir:

"Her türlü elektronik ileti, muhatap tarafından belirlenmiş elektronik adrese ulaştırılması hâlinde alınmış sayılır." (***Any electronic communication is deemed to have been received if it is delivered to the electronic address designated by the addressee.***)

45. Müzakereler esnasında, elektronik bildirimlerin kullanımına imkân tanınacaksa, bunun açıkça belirtilmesi gerektiği ve böylesi bir imkânın uygulamada yükü azaltacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda, basit bir çözümün yeterli olacağı; örneğin elektronik tahkim taleplerine (*notice of arbitration, tahkim bildirimi*) izin verildiğinin açıkça belirtilmesi ve bu tür bildirimlerin alındığının tespitinin uygulanacak hukuka göre yapılabileceğinin düzenlenmesi önerilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 71.)

46. İkinci bir adım olarak, elektronik bildirimlerin gönderileceği uygun adresler meselesinin, UAR'nin 2(2). maddesinde düzenlenen yaklaşımla uyumlu olacak şekilde MAL'de ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, özellikle bu amaçla özel olarak belirlenmiş bir adresin ya da hakem heyeti tarafından yetkilendirilen bir adresin esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Alternatif olarak, etkinliğin (*effectiveness*), göndericinin bir e-posta adresinin fiilen kullanıldığını ve düzenli olarak kontrol edildiğini ortaya koymasına bağlı olabileceği; bunun da somut olayda maddi vakıa olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, hangi adresin kullanılabilirliği sorusunun dikkatle ele alınması gerektiği, zira aşırı geniş bir yaklaşımın *due process*'e ilişkin endişeler doğurabileceği ve dinlenilme hakkını etkileyebileceği vurgulanmıştır. Bu nedenle, belirli bir amaç için açıkça belirlenmiş bir adresin bulunmasının ve muhatabın bu adresin kullanımına açık rızasının aranması gerektiği önerilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 72.)
47. Çalışma Grubu, genel olarak elektronik iletilerin (*electronic communications*) ve özel olarak tahkim taleplerinin (*notice of arbitration, tahkim bildirimi*) teslimi ve alınmasına ilişkin olası yaklaşımı, hem önerilen (b-1) bendi hem de A/CN.9/WG.II/WP.242 belgesinin 48. paragrafında yer alan ve MAL madde 3(1)(b)'deki mevcut hükümden sonra ve önerilen (b-1) bendinden önce eklenmesi öngörülen ilave düzenleme ile bağlantılı olarak daha ayrıntılı biçimde ele almıştır. (A/CN.9/1236, para. 74.)
48. Çalışma Grubu, muhatap tarafından kamuya açık olarak beyan edilen bir elektronik adrese elektronik yollarla bildirim gönderilmesine imkân tanıyan bir hükmün UAR'ye eklenmesinin gerekli olup olmadığını ele almıştır. UNCITRAL Tahkim Kuralları'nın (UARs) 2(2) ve 2(5) maddeleri ile yürütülen müzakereler dikkate alındığında, UAR bağlamında elektronik bildirimlere ilişkin ilave bir çalışmaya gerek bulunmadığı yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. (A/CN.9/1236, para. 78.)

III. YOL HARİTASI

49. Çalışma Grubu, Sekreteryaya'dan aşağıdakileri hazırlamasını talep etmiştir: (A/CN.9/1236, para. 80.)
- a. Elektronik formdaki hakem kararları bakımından, Açıklayıcı Not'un (*Explanatory Note*) ilgili bölümünün ve Tahkim Yargılamalarının Düzenlenmesine İlişkin Notlar'ın (*Notes on Organizing Arbitral Proceedings*) revize edilmiş bir versiyonu;

- b. Elektronik bildirimler bakımından, ayrımcılık yapmama ilkesiyle uyumlu olacak şekilde tahkim taleplerinin elektronik olarak bildirilmesine izin verildiğini açıkça belirten bir hüküm ile teslim ve alınma meselelerine ilişkin metin önerilerinin, özellikle UNCITRAL Tahkim Kuralları (UARs) ve elektronik ticarete ilişkin UNCITRAL metinleri başta olmak üzere ilgili UNCITRAL metinleri dikkate alınarak MAL'e dâhil edilmek üzere değerlendirilmesi; ve
- c. MAL madde 3'ün yasama geçmişine ilişkin ilave bilgi.

50. Delegasyonların, elektronik iletilerin veya tahkim taleplerinin teslimi ve alınmasına ilişkin mevcut mevzuatları ya da diğer hukukî dayanakları ile bu tür mevzuatın uygulamada nasıl tatbik edildiğine ilişkin bilgileri Sekretarya'ya sunmaları, Sekretarya'nın da bu bilgileri derlemesi hususunda mutabık kalınmıştır. Bunun yanı sıra, Komisyon'a sunulmak üzere metinlerin nihai hâle getirilmesi için mevcut sürenin sınırlı olması dikkate alınarak, Sekretarya'nın imkânlar elverdiği ölçüde seksen üçüncü oturum öncesinde gayriresmî istişareler düzenleyerek bu meseleleri daha ileri düzeyde tartışması ve olgunlaştırması teşvik edilmiştir. (A/CN.9/1236, para. 81.)

Av. Senem BAHÇEKAPILI VINCENZI, LL.M.
İTOTAM Genel Sekreteri

Av. M. Buğrahan HELVACI, LL.M.
İTOTAM Dava Müşaviri

25.12.2025